Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 100 (10.483). Львів, субота 9. травня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

Редакция і адміністрація: Львів, Ринок 10. II. пов. Конто почт. щад. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло“ Львів. Гол. Редактор приймає від 1—2 год. передпол. Рукописів не звертається.

Передплата: Місячно в краю 4·20 зл. За границею: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 20 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

Ціна одного примірника 17 сот.

Qui pro quo.

„Qui pro quo“ — в найзагальнішому значінні означує непорозуміння, в якому одну річ береться за другу, а наслідком того наступають раз менше — раз більше комічні чи трагікомічні ситуації. На широкій арені суспільного чи політично-державного життя те „qui pro quo“ зводиться вже не до комедії чи трагікомедії, а стає трагедією, поглибленою елементами непередбаченого fatum-а, але свідомої злої волі і злоби. В тому розумінні те „qui pro quo“ можнаб mutatis mutandis означити і нашою приказкою: „Пани б'ються, а мужикам чуби тріщать“.

Таких „qui pro quo“ в житті нової відродженої під гаслом права нації Польщі є без кінця. Польща є державою національностей, а кожний польський уряд, від „революційного“ уряду Морачевського до реакційного Вітоса чи Грабского, поводиться так, як би сучасна Польща була суто-національною державою. Відроджуючись на основі права самовизначення народів, себто теоретично змагаючи стати етнографічною державою, одночасно на ділі захоплено величезні національно не-польські території, але практику приноровлено до етнографічно-польської держави. Багато говориться про культурну місію польського народу,

Лунають кличі „вільні з вільними, рівні з рівними“, але соціяліст Дашиньскі радіє, що польська зброя, не умова, не порозуміння, тільки зброя визначила східні границі Польщі. Ухвалює польський сойм виключно польськими голосами закон про автономію трьох східно-галицьких воєвідств і заснування українського університету до двох літ, а опісля по двох роках лунає тривожний крик, що здійснення цього польського закону було би катастрофою для Польщі. Проти розпучливого опору українських і білоруських послів сойм ухвалює язикові закони для „кресів“.

Пос. Підгірський підніс в буджетовій дискусії, що ще ані одно подання, вложене в українській мові згідно з язиковим законом для „кресів“, досі польські власти не полагодили. Шкільний плебісцит, заряджений польською владою, є актом „протидержавним“, як твердить пос. Прушиньскі, бо — домагаючись української школи — українське населення веде боротьбу проти „паньствової“ мови в школі, а це вже злочин. На основі язикових законів в судах акт обвинувачення має бути відчитаний на домагання обвинувачених також в українській мові. Мін. судівництва чи справедливости признає слушність і законність цього домагання, але відмову уряду пояснює „традицією оборони“ прав польської мови в Галичині. Згідно з конституцією посли мають право і обов'язок скликувати справоздавчі віча без дозволу чи навіть повідомлення адміністраційної влади, але п. міністер внутр. справ покликує до життя забутий столипінський указ і каже, що конституція не має приноровлення на „кресах“, без волі старости чи поліцая незайманий посол не має права рушитися. Взагалі, як твердив в буджетовій дискусії пос. Зоммерштайн — конституцію 3. травня обходиться раз в рік, а конституцію 17. березня 1921 р. обходиться (себто виминається) щоденно.

Це лише приклади принагідно і без розбору схоплені.

Не будемо вдаватися в розгляд цих прикрих „qui pro quo“ на ширшу скалю, а звернемо тільки увагу на те, як вони немов злізливі духи появляються в міністерстві внутрішніх справ і справедливости і то виключно на основі буджетової дебати в соймі.

Перш усього важко додуматися, де починається адміністрація, а де кінчається судівництво. Є це заворожений круг. Прокуратори і судові урядники належать до судівництва, але є підчинені (на основі розпорядку з дня 11. лютого 1924) воєводам, себ-то адміністраційній владі II-ої інстанції.

В дискусії над буджетом міністерства внутрішніх справ пос. Приступа говорив, що дефензива (політична поліція) є джерелом і осередком провокації, а в дискусії над міністерством судівництва те саме говорив пос. Сєровскі. А саме, говорив він, що у вимірі справедливости головну ролю грає політична дефензива. Прокуратори безкритично оцінюють вину підсудних через дефензиву, яка входить на шлях провокації.

Буджетовий справоздавець ділу внутрішніх справ пос. Русінек (Пястівець) зазначив, що на „кресах“ адміністраційна кара досягає висоти 500 зол., а в Познанщині 30 зол. Він підносив, що злочинність серед поліції є дуже значна. Всіх поліцаїв є 36.000 і також кількість кар приноровлено до них в року 1924.

Або чи не є „qui pro quo“, коли — згідно зі звітом пос. Русінка — на береження східних границь Польщі видається річно 61 міл. зол., коли кошти 1 км. границі, стереженого поліцією, виносять в 1925 році 12.903 зол., а стереженого військом 36.000 зол.?

Істнує ліберальна конституція, але — як говорив пос. Прагер — по лінії чи всупереч лінії тієї конституції вносяться тільки репресійні законопроєкти. За те ні слуху, ні духу про законопроєкти, що забезпечувалиб горожанські свободи, запевнені конституцією: листову тайну, ненарушність помешкань, закон про товариства і корпорації. Нема й закону про відповідальність адміністраційних урядників, в наслідок чого горожанин не може шукати сатисфакції за заподіяні кривди. „Поліція — говорив пос. Прагер — є брутальна і нездарна“. Вона є вповні „автономічна“, про що свідчить вчинок Мурашка. На „кресах“ іменовано на адміністраційні становища цілу низку людей, що повинні сидіти за кратками. В Луцьку поліційним конфідентом став чоловічина, засуджений на 5 літ тюрми. Чи не „qui pro quo“? Поліція, яка повинна берегти ладу і оберегати від побоїв, бє „Випадки побоїв — говорив пос. Грінбаум — є занадто часті. Бється в слідстві, бється для фанаберії, для впоєння в населення респекту, для забави, бється всіх“.

Ось кілька ілюстрацій до „qui pro quo“ адміністрації. А тепер декілька ілюстрацій до ділу міністерства справедливости. Вже референт пос. Грушка зазначив, що загально нарікається на сторонничість суддів і занадто довге поступування. Розвивається тільки тюремництво. Пос. Бітнер зазначив, що 99 проц. буджету мін. справедливости йде на тюремництво і судівництво, а тільки 1 проц. на розбудову правного устрою держави.

Судівництво — як згадував в загальній дебаті пос. Гломбіньскі — не стоїть на висоті завдання. Спеціяльною є поведінка карних судів, які заразхують довгі слідчі арешти, які тревають місяцями, а навіть літами. Часто увязнюється горожан на основі поліцейських доносів під політичними закидами, щоби по кількамісячнім слідстві і слідчій вязниці припинити слідство, або по переведеній розправі видати увільняючий присуд. Між иншими розправа проти Крайківського і Скаліша у Львові або теперішня розправа проти українських послів у Рівнім є найкращою і найдосадчішою ілюстрацією „qui pro quo“. А те „qui pro quo“ вінчають такі інциденти, як стріли адвоката Гофмокля-Островского в судовій салі або викидування адвоката предсідником розправи в Рівнім.

А в тому „qui pro quo“ зникає міністерство внутрішних справ і судівництва, а замісць них виростає міністерство поліції і тюремництва, чим прилюдно величаються оба міністри. Чи не „qui pro quo“?

Суд у Рівнім.

Телеграми.

Рівне, 6. травня.

Прибули дальші оборонці: Василь Криницький з Берестя і Михайло Західний з Бережан, д-р Лев Бачинський телеграфує, що помаджає. Іде дальше переслухання свідків прокуратора.

Предсідник суду Башиньскі веде розправу незвичайно сторонничо і безвстанно приходить до конфліктів між ним і обороною, а головно між ним і оборонцем Шевчуком. О год. 8. вечером, коли адвокат Шевчук запротестував проти поведінки прокуратора Холецкого, предсідник Башиньскі казав возному викинути адвоката Шевчука зі салі. Вся оборона на знак протесту покинула салю, а іменем оборони адвокат Ганкевич зажадав перерви розправи, щоби оборонці мали змогу порадитись та зайняти становище супроти тої нечуваної в історії судівництва поведінки предсідника. Предсідник перервав засідання суду на 15 хвиль. По перерві оборонці вернули на салю і іменем їх адвокат Ганкевич заложив протест та зложив заяву, що з огляду на обмеження незнаного досі в історії судівництва прав оборони і насильного усунення одного з оборонців від участи в розправі, оборона змушена зректись оборони. По цій заяві оборонці покидають салю.

Рівне, 6. травня.

Зложення оборони викликало констернацію в суді. Предсідник Башиньскі (не Грохольскі) збентежений несподіванкою перериває роз-

Red. czas. „Dilo“ we Lwowie. Pr. 327/25. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny, jako Trybunał prasowy we Lwowie orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo“ Nr. 95 (10.478) z dnia 3.V. 1925 r. pod tytułem „Widradni podija“ między słowami: a) Posolskoho klubu a: my uważajemo, b) Harno skazano a: ai ne budemo zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) u.k. w ustępach pod a) i b) uznał dokonaną 2. maja 1925 r. konfiskatę za uprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl §. 493. p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w §. 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6. ex 1863. t. j. zarządzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 Zł. P. Lwów, dnia 5. maja 1925.

Hawel.

Red. czas. „Dilo“ Pr. 328/25. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jak Trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo“ Nr. 96 (10.479) z dnia 5. maja 1925 r. w artykułach pod tytułem: „Walmy zasobamy“ między słowami: a) naradach u Lwowi a: Jakych dwa tyżni, b) chwylyni udaremnyła a: A prote ne, c) warszawski czynnyky a: dowidujemosia pro, d) szkilnoi ustanowy a: Ale naszym zawdanniam, e) pryzorsaluwaysia do nych a: my powynni hładny zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) ustawy karnej co do ust. 1) lit. a) c) d) e) występku z art. VIII. ust. z 17. XII. 1862 Dzpp. Nr. 8. ex 63 co do ustępu 1) b) uznał dokonaną w dniu 4. maja 1925 roku konfiskatę za uprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 15. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zarządzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów dnia 5. maja 1925 r.

Hawel.

праву на годину і оповіщує, що з уряду покличе оборонців із рівенської палестри. Обвинувачені заявляють, що резигнують із тих оборонців і самі будуть боронитися. Година 10. вночі йде переслухання дальших свідків прокуратора.

Рівне, 6. травня.

Майже всі европейські політики, яких покликали обвинувачені до розправи, відповіли обвинуваченим окремими листами. В тих листах, незвичайно вічливих і теплих, просять вибачити, що по причині парляментарних занять на розправу приїхати не можуть. Відписали також митрополит Шептицький, віцепрезидент Романчух, радн. Ол. Барвінський і инші.

Рівне, 7. травня.

Після оголошення тайности розправи предсідник Башиньскі звернувся до обвинувачених з пропозицією, щоби вибрали собі по 3-х мужів довіря. Цьому спротивився прокуратор Холецкі та зажадав, щоби суд допустив для всіх обвинувачених тільки трьох мужів довіря. Проти цеї нової та нечуваної інтерпретації закона запротестував ім. оборони адвокат Ганкевич і прохав суд, щоби не допустив до потоптання закона. Трибунал по нараді допустив тільки трьох мужів довіря, мотивуючи це малими розмірами салі. Як мужі довіря виступають І. Рудницький, кореспондент „Діла", Зінгер, кореспондент жидівських і американських газет і Евген Братин, заграничний кореспондент. Коли названі кореспонденти зявилися на салі та почали писати, присутні на салі поліційні органи заборонили їм писати і загровили відобранням паперів. Справоздавці звернулися до оборонців, прохаючи помочі.

Господарська руїна Польщі.

З приводу буджетового експозе премієра Ґрабского.

На протязі короткого часу від початку до кінця квітня ц. р. Европа була свідком двох незвичайно цікавих подій. Суворе життя в брутальний спосіб здемаскувало два уряди: французький і польський.

Французький уряд був приневолений признатися до цеї правди устами уступаючого премієра Еріо, польський признався тепер устами премієра Грабского, коли останній виголошував своє сьогорічне буджетове експозе у варшавському соймі. І хоч покищо наслідки обох подій такі, що французький премієр разом з цілим своїм кабінетом уступив, а польський ні, то проте ми ні на хвилину не можемо сумніватися в дійсній правді фінансово-економічного положення обох „союзних" держав. По своїй формі воно дещо відмінне, але по суті однаке. Ріжниця тільки в тому, що Франція є одною з головних держав зах. Европи і її чисто парляментарний уряд усе мусить брати на себе консеквенції з кождочасного голосування в парляменті, тоді, як Польща належить до одної з т. зв. новоповсталих держав східної Европи і при своїм теперішнім позапарляментарнім, себто по суті: абсолютистичнім уряді не потребує оглядатися на голос публичної опінії.

Але хоч Европа цілком виразно ігнорує все те, що діється в середині Польщі, — не можемо його ігнорувати ми, що живемо в рямках польської держави.

Нарешті „чудотворний" польський премієр прийшов до переконання, що воно глупо і смішно закривати правду, про яку співають усі горобці на даху і сказав... частину цієї правди. Решти він ще не сказав, але можемо бути певні, що під безоглядним натиском дійсности він і з нею згодом буде мусів вийти на верх.

Отже, коли відкинути всі звичайні прикраси, недоговорювання і високопарні фрази, якими у подібних випадках користуються промовці-міністри, а зате, коли спокійно і безпристрасно поглянути на цю дійсність, яку відкрив перед нами він же сам, то без прибільшення можна сказати: кожного мусить обгорнути смертельний жах — і перед тим, що є, а ще більше перед тим, що нас жде.

Для лекшої орієнтації в дійснім положенню справ ми коротко мусимо зясувати фінансово-економічне минуле новоповсталої Польщі.

Покликуючи до нового життя сучасну польську державу і наділюючи її тими областями, котрі вона тепер посідає, а ще більше теперішніми її кордонами — автори повоєнних мирових договорів у побідоноснім похміллі цілком забули подумати про те, чи під силу їх політичному мізунчикові будуть усі ті економічні тягарі, які на цю державу впадуть. Вони забули про це подумати, але життя не забуло. І ми свідками, як бідні польські державні мужі вже ось сьомий рік стараються „розвязати" цю квадратуру кола, якій на імя „польські державні фінанси" — з успіхом, який найкраще представив сам пан премієр Грабский у своїй останній буджетовій промові.

Коротко кажучи: діло в тому, що, аби політично і стратегічно вдержатися — Польща мусить держати під зброєю армію мало-що меншу, як її мала передвоєнна Німеччина з передвоєнною Австрією вкупі. Навіть по офіціяльним даним і по тим цифрам, які що недавно подав до прилюдного відома воєнний міністр Сікорский — презенційний склад польської боєвої армії виносить кругло міліон мужви, цифра, в якій ще не вміщений корпус поліції і кадри для охорони державних кордонів. Але Льойд Джордж, який має першорядний інформаційний матеріял, у своїх відомих статтях, публікованих систематично в світовій пресі — також подає цю саму цифру: одного міліона. Одначе є багато підстав до висновку, що ця цифра є на ділі значно більша.

Та, якби воно і не було — всякому ясно, що, аби без шкоди для решти господарського організму можна витримати тягар удержання такої маси війська тай ще бодай приблизно по модерному узброєного і вивінуваного, як це власне мусить бути польська держава — слід їй мати бодай приблизно такий господарський організм, який мала передвоєнна Німеччина і Австрія. Але мабуть не треба тратити багато слів на докази, що теперішня Польща навіть і в тисячній частині не подібна до одної і другої модерно-капіталістичної держави. Польща, держава молода, незагосподарена, без великих міст, без новітнього промислу і торговлі, здебільша з хліборобським населенням, що стоїть на дуже низькім ступні культури, з територіями знищеними війною, без капіталів і ощадностей, без заморської торговлі і кольоній, з безлічею нерозвязаних внутрішніх питань і т. и. Такій державі ці акушери, які її приводили на світ, повинні були дати деякий час до свобідного розвитку, а не класти на рамена немовляти тягар, під яким порядно мусів би стогнати і дорослий, сильний атлет.

Тому для нікого путящого не є тайною, що Польща від самого початку свого істнування живе дефіцитами. А вся ріжниця між літами 1918—1924 і останнім роком, себто між літами, які попередили еру Грабского і нею самою — тільки в тому, що перше державний скарб покривав недобори друком непокритого паперового гроша (інфляція), а тепер, буцім-то, покрив податками і всякими иншими данинами.

У. С. Р. Р.

В обороні західних Українців.

Дня 21. квітня відбувся у Харкові кількатисячний мітинґ інтеліґенції й учительства, посвячений положенню українського населення на західних українських землях під Польщею. На мітінґу між иншими виступав із промовою також член Академії Балагій.

О. Яремченко.

Ідеольоґія пластунського руху та чергові його завдання в Галичині:

(Докінчення.)

Провідники галицького пласту хочуть зробити скавтінґ чисто національною організацією, навіть у зовнішніх його формах. Ця тенденція сама по собі не є злою, але вимагає великої роботи і більшої кількости працьовників. При сучасному стані річей далеко краще і лекше цілковито переймати скавтінґ з західної Европи і поволі пристосовувати до місцевих умов. Однострій, система організації, текст приречення і закону та підручник „Scouting for Boys" повинні бути прийняті майже без змін. Идучи за одним взірцем, копіюючи англійський оригінал і мимохіть чужі форми наповнюючи українським змістом — легко буде осягнути єдність і уникнути розбіжности думок. Тому справа видання українського перекладу евангелія скавтизму — „Пластунство для хлопців" генерала Baden-Powell'a — є справою актуальною і конче потрібною.

*

Пластунська організація не є ані мілітаристичною, ані пацифістичною. Її ціль полягає зовсім не в тому, щоби виховати державі військових розвідчиків та шпіонів. Це „школа громадянськости", де хлопців виховують на чесних, здібних до творчої праці громадян зі сильною волею.

„Пластунство", себто мистецтво військових розвідчиків і піонірів, це лише засіб для розвитку вдачі людини і її волі. Барвистий, гарний однострій — лише принанка, що багатьох хлопців затягає до пластунської організації.

Між вихованням скавтським і мілітарним велика ріжниця. Скавтський провідник пристосовується до кожної одиниці і намагається кожному хлопцеві дати індивідуальне виховання. Тому він може працювати з розмірно невеликою ґрупою молоді, — нормально 16 хлопців. Військовий старшина дає колективне виховання і без особливої затрати енергії може працювати зі значною кількістю хлопців, — 100 або й 150.

Аби підкреслити цю ріжницю, англійський скавтінґ уникає вживання військових назв і титулів. Цей звичай варто би перейняти і провідникам галицького пласту і скрізь підкреслювати, що пластунська організація не є військовою. (Нічого казати, що нинішні умовини праці самі по собі виключають навіть якунебудь тінь схожости з міліт. організацією!)

*

Длятого, щоб стати було в перших роках істнування скавтінґу в Англії провідником пластунів, досить було прочитати кілька разів „Scouting for Boys", зголоситись з відповідною заявою і мати не меньше 21 літ. Але незабаром виявилось, що значна кількість таких провідників, не маючи відповідного досвіду, не справилась з поставленим завданням. Тому явилась потреба утворити постійний осередок, який підготовляв би пластунських провідників, а разом з тим був би свого рода лябор採торією, де провадились би педагоґічні експерименти і переводились у життя нові ідеї. Таку школу утворено в околицях Льондону (Gilwell Parc) і завдяки їй скавтська організація осягнула великі успіхи. Хоч у Галичині і влаштовувались спорадично тимчасові інструкторські курси, але постійна пластунська школа з власним будинком і шматком землі під Львовом є поки що лише мрією.

Це залишається так само мрією і у бельгійських скавтів, але така постійна школа без власного мешкання там всеж істнує й успішно працює. Чи не можнаб і Галичанам піти за прикладом Бельгійців?

*

В Галичині ставлять досить солідні вимоги для пластових іспитів — першого, другого і третього. В цьому немає нічого злого, але є небезпека витворення в деяких випадках з пластового відділу свого роду школи, де готуються до іспиту для одержання відзнаки чи титулу і де хлопці зневірюються в праці. Англійці ставлять значно меньші вимоги до цих іспитів і дають можливість пересічному хлопцеві легко пройти весь курс за рік. Центр уваги й амбіцію хлопців звертають на здобуття трудових відзнак, на вивчення ремесел, на фахові умілости та на таборництво.

Сьогодні таборництво вже не новина для галицьких пластунів. Але в таборництві відкривається безмежне поле для поступу і для приноровлення на практиці пластунського мистецтва.

*

Нині головна маса пластунів складається з хлопців від 12 до 18 років. В Англії теж саме явище, але поруч пластунів істнують численні відділи ґерль-ґайдів (пластунок), „вовчат" (дітей од 8 до 12 років) і „роверів" (старших пластунів понад 18 років). Подібні галузі пластунської організації почали творитись у Галичині, але ще перебувають у стадії розвитку. Треба прискорити їх зріст, аби скавтовий рух охопив молодь усіх ступінів віку, а число членів зросло до пяти-десяти тисяч.

В цьому процесі зросту велику ролю може відіграти юнацька преса. В Галичині істнує 6 журналів для молоді: „Поступ", „Молоде життя", „Молода Україна", „Світ Дитини", „Наш приятель" і „Український пласт", але всі вони дихають на ладан. Колиб їх обєднати спільною адміністрацією і зредукувати до трьох, справа виграла б як під оглядом літературним, так і економічним.

Пластуни, як організована і свідома сила, мають повести наступ на ці журнали, зробити їх „своїми" і потім домагатись їх централізації в одному загально-народньому видавництві для молоді, а бодай добитись заведення у тих журналах пластових відділів і використати для поширення своїх ідей.

Париж 2. IV. 1925.

багаліЙ говорив також про те, що старі сили в світі переживають себе, розкладаються і мусять уступити місце новим силам — пролетаріятові й селянству. Це закон історичної потреби, не мине він також Польщі.

Вкінці резолюція звертає увагу уряду України на потребу організувати реальну допомогу для голодуючого населення Західної України. Крім того збори доручили президії пособити заходи, щоби на Всеукраїнському зїзді Рад, який небавом має відбутися в Харкові, була порушена також справа Західної України.

Того самого дня відбулися у Харкові збори емігрантів з Закарпатської України, які протестували проти гнету українського населення на Закарпаттю з боку чеської влади.

Арешти і труси.

Внесок послів Українського Клюбу в справі безпідставних масових арештувань українського населення.

Від шести років польського панування на т. зв. східних кресах, доля та життя українського населення віддані в руки невідповідальної, анархічної польської адміністрації. Ріжні Мурашки, безліч некультурних агентів дефензиви, ріжні „отамани" Оскілки, та инша суспільна покидь, осмілена безкарністю, деморалізована високою платою, тероризує українське населення, фабрикує фантастичні заговори та займається доносами на культурно-освітні українські інституції. Внаслідок цих доносів та провокацій, поліція разом з органами прокуратури, часто при підмозі війська, організує справжні лови на українське населення, масові, недоцільні ревізії і арештує безосновно тисячки людей, виключно Українців.

Новий волинський воєвода, згідно з ідеєю обєднання української Волині з Польщею, дав доручення, на підставі доносів підвладних органів дефензиви та поліції, масових ревізій та арештів серед українського населення. Хвиля ревізій та арештів серед українських інтелігентів, селян та робітників розлилась по всій Волині. В арештуваннях, крім місцевої поліції, брали участь цілі відділи поліції, спроваджені з инших міст (нпр. зі Львова, Люблина та инших), а також військо (на Волині 27. полк пішої артилерії, 23. полк піхоти, підофіцирська школа стаціонована у Володимирі і т. д.) Цілі поліційні школи перенесено спеціяльно з одних повітів в инші

для вправ у мистецтві

ревізій та арештувань. На протязі тижнів поліція шаліла у повітах: ковельськім, люблинськім, володимирівськім, горохівськім, луцькім, дубенськім та рівенськім. У ковельськім повіті по численних селах переводили ревізії у кожній селянській хаті. Такі ревізії перевели по селах: Дрозни, Голоби, Вовчицьк, Уховецьк, Волошки, Колодниця, Старі Кашири, Городище, Турийськ, Ружин, Озеряни і багатьох инших. Це саме було і в инших повітах. Скількість арештованих була величезна. Навіть польська преса подала вже звістки, що арештовано на Волині 500 людей, а в дійсности багато більше.

Арештовані не могли поміститись по вязницях, тому в Ковлі держали їх в кінотеатрі „Одеон", де ковельське староство не дозволяє на ніякі збори, з остраху, щоби не завалився; у Володимирі Волинськім держали вязнів під голим небом, збираючи їх у спеціяльнім таборі, окруженім кордоном поліції та війська. Сотки „задержаних" осіб перетримали на протязі кільканайцяти днів

у бруді, голоді та холоді

І ні поліція, ні судова влада нікого не допускала до арештованих. Ніхто з влади не хотів навіть найблизчим кревнякам розяснити, за що арештовано людей, тому, що буквально при ревізії нічого не найдено, ніякого доказу вини. Арештованих держали тижнями у поліції, не передаючи їх слідчому судді (нпр. 25 селян арештованих у любомльськім повіті держали в поліції від 31. марта до 19. квітня). Слідство задержаних вели так поволі, що невинні особи провели своє найбільше свято у польських вязницях. Що більше:

річ нечувана у світі

нещасним родинам арештованих не дали дозволу, щоби бачитись з ними у перший день великого свята. Слідство вели від 12-ої год. до 4-ої, закриваючи щільно вікна, затикаючи їх мішками, щоби ні один відгук „слідства" не продерся на світ. У місті Ковлі кружляють настирливі чутки про страшні знущання над арештованими. Прізвища катованих лише в нечисленних випадках доходять через мури дефензиви. А проте можемо тут подати такі імена: селяниц Мучак з Кисиці, любомльського повіту, Ляховський з Ковля, Лозинський Карпо з Володимира, селянин Баран з Луцька, М. Панасевич і В. Крайц з Володимира і т. д. Тепер між арештованими є люде недужі, як нпр. Андрій Поляк, мешканець села Мизов та Вол. Наумчик з Вовчицька.

Тисячі ревізій та арештів переведених в останніх кілька тижнях на українських землях є яскравим проявом тої політики польського уряду, яка несе смерть, культурну та фізичну, українському народові. Уряд польський своєю політикою „білого терору" силкується виправдати себе необхідністю боротьби з комунізмом як загально-европейською небезпекою. Тому-то уряд польський усе те, що йому не по нутру, прибирає у комуністичну одіж. До найменшого прояву національного українського життя польська адміністрація ставиться як до прояву комуністичного руху: людей, які беруть хоча би найменшу участь у леґальній національній праці — арештують і садять у вязницю. В останніх арештуваннях вражає факт, що між ними є всі ті, які виявили діяльність в якійнебудь ділянці суспільного життя. Таким робом

арештують учасників виборчої акції

до сойму, селянських та робітничих діячів, здебільша українських освітних діячів, учителів, членів управ освітної організації „Просвіта" і тих, що брали участь в акції шкільних деклярацій, себто у тзв. шкільнім плебісциті.

Навіть бувших соймових послів як д-ра Пирогова з Ковля і бувш. суддю Комаревича з Волод. волинського не оминули при арештуваннях. Ті українські інтеліґенти, яких арештували та в яких переводили труси, не є комуністами. Так само не є большевиками сотки українських селян запроторених по вязницях. Вони винні є хіба в тім, що належать до своєї національности і є свідомі своїх прав та кривд на землі своїх предків. Якщо їх обвинувачують у ворожнечі до „польскости", то хіба це їх вина? Невже-ж ворожих настроїв в українських масах

не витворює сам уряд

своєю довгою політикою винищування всього українського? Чи винен наш нарід у тому, що він домагається, щоби до нього прикласти принцип самовизначення народів? Чи Польща не завдячує своє відродження саме цьому принципові?

Без ніяких підстав, під претекстом комуністичного заговору арештовано сотки свідомих українських селян. Останні масові арешти мали на меті не поборювати комунізм, а український національний рух. Тому наступ був звернений головно на культурні організації і на культурно-освітні організації. Одночасно ці арешти принесли і значні економічні втрати для нашого народу. Арештували сотки селян-господарів, ще й в таку горячу пору, як весняні засіви. Арешт цих господарів принесе

повну руїну

соткам та тисячам хліборобів. Навіть ревізії, які попереджували арешти, переводили таким робом, щоби знищити надбаний у поті чола доробок населення. Переводячи ревізії по обійстю та стодолах, поліція висипувала збіжє на одну купу, перемішуючи, пшеницю, горох, просо та ячмінь (як це було у селянина Качанюка в Любомлю).

З огляду на всі ці факти, низче підписані ставлять внесок:

Високий сойм ухвалює звернутись до уряду, а головно до міністрів внутр. справ та справедливости, щоби негайно випустили на волю всіх арештованих в ночі 31. марта на 1. квітня й пізнійше в повітах: ковельськім, любомльськім, володимирськім, горохівськім, луцькім, дубенськім та рівенськім і покарати тих, хто приложив руку до цих незаконних арештувань.

Варшава, 25. квітня 1925.

Політичні новини.

Громадські вибори у Франції.

Завзята пропаганда націоналістичних партій, щоби запевнити собі успіх при громадських виборах, скінчилась невдачею. Партії державної більшости себто лівого бльоку вже при першім голосуванні здобули перевагу в 28 громадах, в яких до цього часу не мали більшости. В неділю, при дальших виборах, ця перевага має ще зрости, тому, що комуністи мають голосувати на кандидатів „лівого картелю". Таким робом міністерство Пенлеве матиме велику піддержку суспільности: це доказ, що за більшістю парляментарного бльоку стоїть більшість краю. Склад громадських рад має величезне значіння для складу сенату: сенаторів вибирають посередно члени управи громадських і міських рад. Вибори до сенату будуть за два роки. Відомо, що останній уряд Ерріо був захитаний головно опозіцією сенату, в якій правиця має ще рішаючий голос.

Батьківський голос Америки.

Новий американський посол у Льондоні Гоґтон виголосив на анґльо-американськім бенкеті програмову промову, про яку „Нюйорк Геролд Трібюн" пише, що „кожне її слово було передискутоване з през. Куліджем". Гоґтон заявив ось-що: Америка, заки піде з дальшою допомогою Европі, мусить знати, чи Европа почне чесну політику відбудови замісць політики руйнування. Вона хоче мати ясну відповідь на це. Америка бажає мира не введеного насильно, але який мав би всі ознаки тривкости, в огляду на свою справедливість. Для цього треба перш усього взаємного довіря народів. Вашинґтонські пояснення цієї проповіди вказують на те, що вона була звернена в першій мірі до Німеччини, яка лякає Европу Гінденбурґом і до Франції, яка не хоче вести переговорів з Німеччиною.

З німецьких настроїв.

Президент Гінденбург і канцлєр Лютер радили над питанням, чи в день присяги президента не внести амнестійного акту. Державна загальна амнестія може бути введена лише шляхом закону, на який треба затвердження парляменту. Тому ця справа буде передана спершу на наради парляментарних клюбів. —

20 комуністів, арештованих у листопаді минулого року, почали голодовий страйк у слідчій вязниці з огляду на жорстокість і довжину слідства.

Зміна політичних діячих осіб у СРСР.

У звязку з поворотом Троцького до активної праці, в Москві мають зайти деякі поважні зміни на відповідальних державних становищах у СРСР. Сам Троцький має обняти провід у „СТО" тобто в Раді Праці та Оборони (Совет Труда і Обороны), яку заснував у хвилі найбільшої скрути Ленін. Він був довший час головою „СТО". Троцький заступить тепер у „СТО" Каменєва. При тій установі залишаться виключно тільки господарсько-економічні справи. Їй підлягатимуть комісаріяти закордонної та внутрішньої торговлі. Зі становища голови комінтерну має уступити Зіновєв. На його місце має прийти Каменєв. На місце Красіна, що був Наркомом закордонної торговлі, прийде Штайнман. Якщо ці зміни будуть направду проведені в життя, то це буде мати далекосяглі політичні наслідки.

Суд над українськими послами.

Телеґрами спеціял. кореспондента „Діла".

Ще один інцидент.

РІВНЕ. 7. V. Другий день розправи. Пятнайцять відводових свідків рішучо заперечили обвинувачення.

Новий інцидент.

Муж довіря обвинувачених ред. І. Рудницький жалується предсідникові на безправну заборону агенти нотувати перебіг розправи та на вплиливу опіку. Предсідник добачує в цьому образу суду й видалює названого з салі розправ. Пос. Васильчук протестує проти плянового обмеження прав обвинувачених. Жадає ревсумції. Протесту Васильчука не узгляднено. Розправа триває дальше. Кінця можна сподіватися нічю або рано.

Останні вісти.

СРСР. не признає границь Польщі.

Париські часописи повідомляють: Чічерін вислав до Праги і Білгороду ноти, в яких перестерігає, що в разі заключення договору з Польщею, й визнання польських границь Югославією й Чехословаччиною вважатиме це СРСР. неприязним актом.

Після бомбового атентату в ґімназії.

З жертв атентату померли ще 3 ученики. Виновник атентату Ляврінович то син висшого держ. урядовця, а Обрембальскі високого банкового урядовця. В польському соймі інтерпелювали мін. просвіти в справі атентату. „Визволеніе" поставило нагле внесення.

Арештування учасника атентату на през. Войцеховского?

Варшавська поліція впала на слід нової комуністичної організації. Між арештованими має бути якийсь Ляпон, вмішаний в справу атентату на през. Войцеховского 5. вересня у Львові.

НОВИНКИ.

— Конфіската. Останнє число „Діла" сконфіскувала прокуратура за два речення з передової статті п. заг. „На шляху до видужання".

— 50.000 золотих може заробити кождий, хто вкаже на винуватців замаху на поїзд в ночі дн. 30. цвітня на просторі між стаціями Сварожин—Старогард. Такий офіціяльний комунікат одержала наша редакція від прокуратури зі Старогарду.

— Ще нравінсьне „студіюм". Львівська „Хвиля" принесла вчера з Варшави вістку про те, що теперішній міністер освіти Ґрабскі виїхав до Кракова для переговорів із проф. Цоллем у справі „студіюм рутенум" у Кракові. Міністер Ґрабскі на якійсь конференції з невідомими українськими професорами бувім то узгіднив свій погляд з ними на справу. З українських професорів входить у рахунок „многозаслужений професор" б. лектор славянських літератур у Льондоні д-р Роман Смаль-Стоцький. З инших джерел довідуємося, що д-р Роман Смаль-Стоцький вже дістав вищу нагороду за свою совісну працю для „студіюм рутенум" у Кракові. Цею нагородою має бути катедра української літератури на варшавському університеті.

— Вол. Самійленко, наш відомий поет, який півтора року тому вернув до Києва, поважно занедужав. Лікарі рішили, що мусить виїхати до Ленінграду на лічення при гомочі радія, на державний кошт. З огляду на поважний вік і поважний стан недуги (саркома), нема багато надії на видужання.

— Директор матуральних курсів фальшівником. У Вильні появилося нараз аж дві сензації. Бомби і стріли при матурі в тамошній польській гімназії заелектризували цілу Польщу. Не диво проте, що друга незвичайно цікава подія в тому самому місті поблідла та пройшла якось незамітно. А сама собою вона дуже цікава, бо кидає незвичайно ярке світло на польських педагогів. Отже у Вильні арештували директора матуральних курсів Вуйціка за те, що видавав фальшиві матуральні свідоцтва, вимушував хабарі в грошах а крім цього деморалізував і деправував учеників. Подія каже дуже багато сама про себе і тому не вимагає коментарів.

— Посол Круліковскі зложив посольський мандат. Одні твердять, що комуністичний посол Круліковскі зложив мандат через внутрішні непорозуміння, що панують у комуністичній партії Польщі, а инші подають за причину зложення мандату поважну недугу Круліковского. Крул. перебуває тепер поза кордонами Польщі. На його місце мав би прийти до сойму Варскі теж визначний член компартії та він теж поза межами Польщі, мабуть у Відні. Супроти того посольський мандат обійме по Круліковскім Рибацкі, урядник варшавської каси хорих.

— Вибух бомби в ред. „Вольні люду" провокацією? На останньому засіданню сойму внесли посли з ППС. та з „Визволення" інтерпеляцію в справі таємного вибуху бомби в редакції тижневика „Вольна люду". Бомба вибухла в часі, коли її приготовляв Трояновскі, співробітник тої газети. Інтерпелянти підкреслили, що Трояновскі є конфідентом поліції при комісаріяті міста Варшави. В редакції працював він за згодою і з відома поліції. Сконстатовано, що Трояновскі одержав від своїх поліційних зверхників доручення приготовити на день 1. травня кілька бомб та доставити їх комуністам. З огляду на те, що справа має виразні познаки провокаційної роботи поліції, інтерпелянти запитують міністра внутрішних справ, чи він зарядить розслідження тої справи, чи потягне до відповідальности винних урядників, та чи завісить їх негайно в урядуванню аж до вияснення цілої справи.

— Запаси валют в Польському Банкові зменшуються. Польський Банк комунікує, що в останній декаді квітня запас чужих валют і девіз поменшився на 19 мілонів, а векслевий портфель на 1,6 мілонів. Натомісць зросли позички забезпечені вартісними паперами до суми 5, 2 мілонів.

— Злочинний підпал. В ночі з неділі на понеділок (з 3. на 4. н. м.) після обходів „3. Мая", якась злочинна рука підпалила українську школу в Чернушинцях за Винниками під Львовом. Пожежа обхопила нараз весь будинок, а в ньому приготовано смерть учителеві Гаврихові з родиною серед глибокого сну. Вони чудом спаслися від смерти, розбуджені одним селянином, який встав обійти свою худобу. Жінка з дітьми вистрибнула в одній сорочці, але служанка Гаврихів згоріла і сам Гаврих важко попарився, коли обоє хотіли врятувати дещо. Підпал виключений від своїх односельчан, бо учителя Гавриха всі любили і поважали за його ревну працю над культурним і економічним піднесенням українського народу. Загальна думка така, що це злочинна рука тих, які давно стараються, щоби вигнати звідси дівча на Мазури.

— Большевики скуповують золото у себе. По всіх почтових урядах СРСР відбувається тепер купівля золотої монети передвоєнного чекавеня по цінах, встановлених Народнім Комісаріятом фінансів. За чвертку монету чекавеня 1885—1897 р. пятирублевої вартости платять уряди 7 руб. 10 коп. теперішних грошей, за 10-тирублеву золоту монету з тих часів платять 14 руб. 25 коп. За монету новочеканения на основі закону з 1897 р. платять: за 5-тирублеву 4 руб. 75 коп., а за 10 рублеву 9 руб. 50 коп.

— Інтернування сербського князя Юрія. На днях інтернувала влада сербського князя Юрія та перевезла його з Білгороду до державних дібр Беле, які йому визначив король на місце побуту. Причиною інтернування був цілий ряд скандалів, яких допустився Юрій. Вже від давна висловлювався він згірдливо та зневажливо про короля і пануючий тепер у Сербії режім. Ніколи не їв нічого в дома а харчувався в ресторанах тому, що боявся затроєння домашнього харчу ворогами. В звязку з інтернуванням князя Юрія переведено цілий ряд ревізій у його політичних приятелів та однодумців. Між иншими ревізія у полковника Анделковича, колишнього вчителя князя мала дати дуже багатий матеріял, що обтяжує Юрія та його прихильників. Така то доля князів, що не погоджуються зі своїми пануючими своячками та пристають з республиканцями, а Юрій з ними приятелював.

— „Ucrainica". „Prager Presse" приносить у 124-ім числі з дня 6. травня портрет і літературну сильветку нашого великого письменника Володимира Винниченка у відділі „Slavische Rundschau".

— Продукція книжки. Орган бернської конвенції „Le droit d'auteur" (авторське право) приносить незвичайно цікаву статистику повоєнних видань. З неї виходить, що у Німеччині, Італії та Франції число видань по війні значно зменшилося. Натомісць піднесли дуже значно свої видання Англія, Норвегія і Данія та Голяндія. Зединені Держави ще не дійшли у видавництвах до передвоєнної норми. В 1914 р. появилось там 12,070 видань, а в 1923 р. появилось ледви 8.873. У суперництві, яке велося на тому полі між Зединеними Державами і Англією, ця остання побідила. В 1923 р. осягнула Англія цифру 12.247 видавництв, підчас коли в 1914 р. не дорівнувала Зединеним Державам, бо осягнула ледви цифру 11.537 видань. Найбільше підупав видавничий рух у Німеччині. В 1923 р. вийшло там у світ лише 5.175 видавництв. Франція 1923 р. у порівнанню з 1922 р. дає цифру занепаду 173 видань. Замітна обставина, що читаюча публика найменше інтересується чисто воєнною літературою як спомини, мемуари і пр. В Італії зменшилося не тільки число книжкових видань, але й музичних, за те зросло число газет.

Відозви й комунікати.

Українське краєве т-во опіки над інвалідами — до українського суспільства.

Кождого року звертаємося зі закликом під Зелені свята до нашого громадянства, простягаємо благально руку за підмогою для наших інвалідів.

Стараємося при тій нагоді якнайбільше мягкими словами промовити до серця. Підходимо до душі жертволюбивого громадянина з тихим, розвіженим сентиментом, навіяним пієтизмом до минулого. Ми промовляли до душі, тепер хочемо промовити до розуму. Мабуть наші заклики не роблять більше враження. З хвилиною, коли пережилася доба повоєнного романтизму, коли до нас загостила тверда дійсність, нужда, голод, а з тим і жахливі відкосини, наше громадянство стало менше чутливе, збайдужніло.

Інваліди гинуть з голоду. Домові інвал. грозить розвязання. Підмоги нізкої. Жертви з Америки після деналюації це крапля в морі. Та і вони перестали напливати. Скрута в повній наготі. Конечна негайна поміч. Коли не можемо порятувати мілонів голодуючих по селах, то ратування кількох соток найтяжше пошкоджених інвалідів УГА. являється можливістю і байдужність суспільности в цій справі приносить тільки сором.

Пригадуємо в першій мірі товаришам по зброї, бувшим старшинам і стрільцям, котрі перейшли живі й фізично неушкоджені осінне лихоліття долю скривджених борців. Долю останків Української галицької армії кладемо на серце і тим, які стояли подальше від грізної збройної борні. Ще тепер пора показати себе не на словах, а на ділі.

Наближаються Зелені свята, дні українських інвалідів.

Маємо на увазі те, що ходять у голоді й холоді, у пониженню і поневірці живі тіни недавньої слави, яких добиває наше забуття та загальна байдужність.

У чиїх жилах плине кров славних предків, хто мріє про ясну будучність і здає собі справу із ваги менту,

цей із нагоди цьогорічних Зелених свят, як днів українського інваліда причиниться хоч би дрібним датком від себе, займеться збіркою жертв і пришле їх разом із списом на адресу Українського краєвого тов-а опіки над інвалідами у Львові.

Львів, травень 1925.

За Головну Раду:

Мар. Білецька, о. проф. В. Садовський, О. Навроцький, М. Гнатюк, П. Постолюк.

Зі спорту.

В неділю дня 10. травня п. р. відбудуться на площі Сокола-Батька мечеві змагання між „Поділлям" (Тернопіль) і „Україною" о год. 4·30 попол.; о год. 3. попол. передзмагання між „Метою І. Б." (Клепарів) і „Україною І. Б.".

Присилайте передплату!

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський театр О. Міткевич. Заліщики. Саля Нар. Дому.

Пятниця 8. V. „Циганка Аза" (пєса Старицького).

Субота 9. V. „Вихрест".

Неділя 10. V. „Майська ніч". 1872 6—?

Засідання Краєвого Комітету Допомоги „Голодному Селу" відбудеться в пятницю, дня 8. травня н. р. о год. 6-ій вечером в льокалі Редакції „Діла", Львів, Ринок 10. II. п. Проситься всіх Вп. членів ласкаво прибути.

Концерт Богдана Бережницького, віольончеліста відбудеться в Перемишлі ві второк дня 12. травня в салі Нар. Дому о год. 8. вечер. 1—2

На будову Нар. дому на Личакові зложили через „Дністер" вкл. ч. 13041.: Вп. Е. Лєльо, Пільзно 10 зол., С. Гайманович, Іванків 10, А. Проскурницький, Мелен 10, Кружок Конзументів Н. Т. Олешниці 10·40, Ю. Дудрович, Бурштин 10, Читальня „Просвіти". Лежайськ 10·40, М. Герета 10, І. Надяк, Балчі 10, Р. Метик, Підгайці 10·30, Л. Чамкевич, Обертин 5, Е. Ляшецький, Самбір 4, о. О. Меншінський, Малестія 5, о. Бровко М., Рунгури 5, о. М. Дорогомирецький, Надвірна 3, О. Тумочко, Доброгостів 5, с. В. Кулинич, Угня 3, о. М. Клюк, Заруддя 3, Ст. Савула, Ліско 3·60, Читальня „Просвіти", Мостиська (Калуш) 2, Е. Демкович, Гедзярова 6. — По 2 зол. прислали: о. В. Ланичак, Суховоля, О. Стефанович, Підбуж, о. Хлапюк, Жидачів, І. Тиховський, Рашів, Ф. Пулик, Яворів, М. Левочко, Леече, М. Моравецьки", Лянчин, Білоус, Серник, о. С. Онишкевич, Купновичі, о. А. Хтей, Доброгостів, о. Д. Панасевич, Балигород, Кердидик, Калуш, о. Т. Сонсвицький, Тудорів, Л. Великанович, Конколівка, О. Рошаковський, о. А. Доворш, Висова, І. Панас, Яблонів, д-р Вовобець, Калуш, А. Лащукова, Старгород, С. Мазурок, Велямін, Ю. Мітпізин, о. В. Кузик, Зборів, о. Горасецький, Добромиль, М. Коцюбко, Грималів, і С. Слупський, Шоломиничі. — Всім жертводавця щире Спаси-Біг, а тих у яких залишилися чекові блянкети просимо о їх зворот. — *Виділ Читальні.*

Товариський зїзд. Товариші, що в р. 1910 склали іспит зрілости в українській гімназії в Коломиї, будуть ласкаві негайно подати свої адреси д-ру Ів. Турянському, адвокатові в Коломиї, вул. Крашевського ч. 29 в цілі відбуття 15-літнього товариського зїзду в днях 4. і 5. липня н. р. в Коломиї. Це тим більше бажане, що з огляду на воєнні події в 1920 р. не міг відбутися в тім часі нормальний 10-літній товариський зїзд. За комітет: *Д-р Ів. Турянський, З. Курилович.* 1914 2—3

Спростування.

Матримоніяльне оголошення поміщене в чч. 1. і 2. спростовується в цей спосіб, що Вп. П. Л. М. Пуна в Делятині, будучи сам жонатим, приймав зголошення лише з чемности. 1917 1-1

За редакцію відповідає О. Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.